

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Įstatymo projekto rengimą paskatino tai, kad valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos teisinės paslaugas dažnai įsigyja iš privačių paslaugų teikėjų, šiam tikslui naudojamos viešųjų finansų lėšas, tačiau šių paslaugų įsigijimo tvarka nėra aiškiai ir nuosekliai reglamentuota.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 6 straipsnio 4 punkto a, b ir e papunkčiuose nurodytiems teisinių paslaugų pirkimams VPI reikalavimai netaikomi, tačiau šiuo metu nėra nustatyta ir kita šių paslaugų įsigijimo tvarka.

Nesant vienodų reikalavimų, reglamentuojančių tokių paslaugų įsigijimo poreikio pagrindimą, tiekėjų atrankos kriterijus, konkurencijos užtikrinimą ir pirkimo procedūrų skaidrumą, formuojasi nevienoda praktika, kuri neužtikrina pakankamo viešųjų finansų panaudojimo skaidrumo, pagrįstumo ir racionalumo.

2025 m. Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetas, vykdydamas parlamentinę kontrolę dėl viešojo sektoriaus įsigyjamų teisinių paslaugų, pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) rekomendaciją reglamentuoti šių paslaugų įsigijimo sritį, siekiant užtikrinti veiksmingesnę viešųjų finansų kontrolę ir korupcijos rizikų prevenciją. Be to, 2026 m. Specialiųjų tyrimų tarnybos korupcijos rizikos analizės išvadoje dėl ministerijų teisinių paslaugų teikimo sutarčių sudarymo ir vykdymo procesų taip pat pateiktos rekomendacijos Vyriausybei, kuriomis iš esmės siekiama didinti teisinių paslaugų įsigijimo procedūrų skaidrumą, nuspėjamumą ir kontrolę.

Pažymėtina, kad kitais VPI 6 straipsnyje nustatytais atvejais įstatymas aiškiai suteikia Vyriausybei įgaliojimus nustatyti įvairių paslaugų pirkimų tvarką. Todėl, siekiant nuoseklaus ir sistemingo VPI 6 straipsnyje įtvirtintų išimčių reglamentavimo, siūloma analogiškus įgaliojimus suteikti Vyriausybei ir dėl VPI 6 straipsnio 4 punkto a, b ir e papunkčiuose nurodytų teisinių paslaugų įsigijimo tvarkos.

Kadangi šiam teisiniam reguliavimui įgyvendinti reikės priimti įgyvendinamuosius teisės aktus, siūloma Įstatymo projekto įsigaliojimą nustatyti 2027 m. sausio 1 d.

Įstatymo projekto tikslas – suteikti Vyriausybei įgaliojimus nustatyti VPI 6 straipsnio 4 punkto a, b ir e papunkčiuose nurodytų teisinių paslaugų įsigijimo tvarką, siekiant užtikrinti skaidrą, racionalų ir efektyvų viešųjų finansų naudojimą, nustatant aiškius, vienodus ir objektyvius tokių paslaugų įsigijimo reikalavimus, grindžiamus skaidrumo, konkurencijos ir racionalaus lėšų naudojimo principais.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Teisinio atstovavimo grupės vadovas Ričardas Dzikovič (mob. tel. +370 602 66973, el. p. ricard.dzikovic@tm.lt) ir grupės patarėja Dainora Bernackienė (mob. tel. +370 645 78 674, el. p. dainora.bernackiene@tm.lt).

3. Dabartinis įstatymo projekte aptartų teisinių santykių reguliavimas

Šiuo metu galiojančio VPĮ 6 straipsnio 4 punkto a, b ir e papunkčiuose nėra nustatyta, kad šių teisinių paslaugų įsigijimo tvarką nustato Vyriausybė, nors analogiškai įgaliojimai Vyriausybei yra suteikti dėl kitų šiame straipsnyje numatytų išimčių. Todėl Vyriausybė šiuo metu neturi įgaliojimų nustatyti šių teisinių paslaugų įsigijimo tvarkos.

Iki šiol teisinių paslaugų įsigijimo praktika valstybės ir savivaldybių institucijose bei įstaigose yra nevienoda ir fragmentuota, nėra aiškių kriterijų, kada tikslinga pasitelkti išorinius teisinių paslaugų teikėjus, ne visais atvejais tinkamai pagrindžiamas tokių paslaugų įsigijimo poreikis ir planuojamų išlaidų pagrįstumas. Tai didina neefektyvaus viešųjų finansų naudojimo, ribotos konkurencijos ir nepakankamo sprendimų skaidrumo riziką.

Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma suteikti Vyriausybei įgaliojimus nustatyti VPĮ 6 straipsnio 4 punkto a, b ir e papunkčiuose nurodytų teisinių paslaugų įsigijimo tvarką. Tai sudarys prielaidas nustatyti vienodus reikalavimus dėl tokių paslaugų įsigijimo poreikio pagrindimo, tiekėjų parinkimo, konkurencijos užtikrinimo ir sprendimų skaidrumo, taip pat užtikrins, kad teisinių paslaugų įsigijimas būtų vykdomas tik esant objektyviam poreikiui, racionaliai naudojant viešuosius finansus ir mažinant nepagrįstą ar perteklinių išlaidų riziką.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir laukiami teigiami rezultatai

Įstatymo projektu siūloma Vyriausybei suteikti įgaliojimus nustatyti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio 4 punkto a, b ir e papunkčiuose nurodytų teisinių paslaugų pirkimų tvarką.

Įstatymu suteikus Vyriausybei tokius įgaliojimus, Vyriausybės nutarimu būtų patvirtinta teisinių paslaugų pirkimo tvarka, kuria būtų užtikrinamas skaidrus, racionalus ir efektyvus viešųjų finansų naudojimas, nustatant aiškius, vienodus ir objektyvius teisinių paslaugų įsigijimo reikalavimus, grindžiamus skaidrumo, konkurencijos, proporcingumo ir racionalaus lėšų naudojimo principais.

Taip pat bus suvienodintas reguliavimas dėl VPĮ 6 str. paslaugų, kurioms netaikomi viešieji prikimai, pirkimo tvarkos nustatymo Vyriausybės lygiu ir aktais.

Numatomas poveikis reguliavimo sričiai. Įgyvendinus Įstatymo projektą tikimasi: 1) sumažinti nepagrįstų teisinių paslaugų įsigijimo atvejų skaičių; 2) užtikrinti efektyvesnę valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų naudojimą; 3) padidinti teisinių paslaugų įsigijimo procedūrų skaidrumą ir nuspėjamumą; 4) suvienodinti valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų teisinių paslaugų įsigijimo praktiką; 5) sustiprinti viešųjų finansų naudojimo kontrolę ir korupcijos prevenciją.

5. Galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas turės teigiamą poveikį korupcijos prevencijai, nes siekiama didesnio sprendimų skaidrumo ir viešųjų lėšų naudojimo kontrolės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Teikiamo įstatymo projekto įgyvendinimas nenumato įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengs Vyriausybės nutarimą dėl teisinių paslaugų pirkimo tvarkos aprašo patvirtinimo.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų priimti

Šiam įstatymo pakeitimui Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengs Vyriausybės nutarimą dėl teisinių paslaugų pirkimo tvarkos aprašo iki 2026 m. gruodžio 31 d.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Priėmus siūlomus pakeitimus, nereikės skirti papildomų lėšų iš valstybės ar savivaldybės biudžeto.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „teisinės paslaugos“, „viešieji pirkimai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.